

Sp. 947. Tillaga til þingsályktunar [507. mál]
um þróunaraðstoð Íslands.

Frá utanríkismálanefnd.

Alþingi ályktar að á næstu sjö árum skuli með reglubundinni aukningu framlaga náð því marki að opinber framlög Íslands til uppbyggingar í þróunarríkjum verði 0,7% af þjóðarframleiðslu.

Greinargerð.

Það er sem kunnugt er markmið velmegunarríkja að leggja fram 1% þjóðarframleiðslu til þróunarstarfsemi í fátækari ríkjum heims, þ. e. 0,7% af opinberu fé og 0,3% á vegum samtaka og einkaaðila. Árið 1984 voru ríkisframlög Íslands til þróunaraðstoðar rúmar 72 milljónir króna eða 0,107% af áætlaðri þjóðarframleiðslu. Á árinu 1985 lækkar fjárhæðin um 3,2 milljónir króna í 68,9 milljónir króna eða í 0,08% af áætlaðri þjóðarframleiðslu nema taldar séu með 8,3 milljóna kr. niðurgreiðslur á mjólkurdufti er fóru til neyðarhjálpur í Eþíópíu sem þó er hæpið en við það mundu heildarframlög opinberrar þróunaraðstoðar á árinu hækka í 77,2 milljónir króna eða 0,087% af þjóðarframleiðslu.

Á tímabilinu 1974—1985 hefur eftirfarandi hlutfalli þjóðarframleiðslu verið varið til þróunaraðstoðar af Íslands hálfu:

1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
0,03%	0,04%	0,03%	0,06%	0,05%	0,05%	0,07%	0,05%	0,08%	0,13%	0,10%	0,08%

Þannig eru framlög hins opinbera í heild á þessu ári nær nífalt lægri en 0,7%-markið sem velmegunarríki innan vébanda Sameinuðu þjóðanna hafa sett sér að ná og það væri skv. núverandi áætlun um þjóðarframleiðslu nálega 620 milljónir króna.

Utanríkismálanefnd er eindregið þeirrar skoðunar að Ísland sem velmegunarríki eigi að taka vaxandi þátt í stuðningi við þróunarríki en framlög Íslands hafa lítið aukist síðustu ár, sbr. framangreint yfirlit, þótt þingmenn úr röðum allra stjórn málaflokka hafi lagt áherslu á að hækka framlög verulega.

Mikið skortir á að opinber framlög af Íslands hálfu séu sambærileg við framlög annarra norrænna þjóða. Danmörk, Noregur og Svíþjóð hafa fyrir mörgum árum náð áður nefndu marki og Finnland stefnir að því að ná því á þessum áratug. Árið 1983 lögðu þessi ríki fram til þróunarmála sem hér segir:

Danmörk	0,73% af vergri þjóðarframleiðslu.
Finnland	0,33% af vergri þjóðarframleiðslu.
Noregur	1,06% af vergri þjóðarframleiðslu.
Svíþjóð	0,85% af vergri þjóðarframleiðslu.

Opinber framlög til þróunarsamvinnu skiptast sem kunnugt er í tvíhliða og fjölþjóðlega aðstoð, þ. e. annars vegar aðstoð sem veitt er tilteknu þróunarríki beint og hins vegar aðstoð sem miðlað er um fjölþjóðastofnanir. Árin 1981—1982 ráðstöfuðu Danmörk, Finnland, Noregur og Svíþjóð frá 53% til 65% af framlögum sínum til tvíhliða aðstoðar, að meðaltali 59%. Árið 1984 og 1985 var hlutfall tvíhliða aðstoðar af þróunaraðstoð Íslands 57,4% og 29,8%.

Til frekari upplýsingar og samanburðar á framlögum til þróunaraðstoðar má vísa til þess að 17 af 24 aðildarríkjum Efnahags- og framfarastofnunarinnar (OECD), sem eru aðilar að þróunaraðstoðarnefnd stofnunarinnar (DAC), leggja fram $\frac{3}{4}$ hluta þróunaraðstoðar í heiminum. Hér fylgir tafla ársins 1983 yfir framlög DAC-landa, skiptingu framlaga í tvíhliða og fjölþjóðlega aðstoð, hlutfall framlaga af þjóðarframleiðslu og þjóðartekjur á íbúa.

	Þjóðarframlög í milljónum dollara	Hlutfall til tvíhliða-fjöl- þjóðlegra verkefna		Hluti af þjóðar- framleiðslu í prósentum	Þjóðartekjur á íbúa í dollurum
Ástralía	753	70,9	29,1	0,49	10,030
Austurríki	158	77,1	22,9	0,23	8,910
Belgía	480	60,2	39,8	0,59	8,270
Kanada	1,429	59,4	40,6	0,45	12,660
Danmörk	395	59,9	40,1	0,73	10,630
Finnland	153	60,4	39,6	0,33	9,570
Frakkland	3,815	82,4	17,6	0,74	9,460
V.-Þýskaland	3,176	66,1	33,9	0,49	10,650
Ítalía	827	53,5	46,5	0,24	6,160
Japan	3,761	64,5	35,5	0,33	9,700
Holland	1,195	67,9	32,1	0,91	9,140
N.-Sjáland	61	77,5	22,5	0,28	6,840
Noregur	584	56,8	43,2	1,06	13,320
Svíþjóð	754	69,8	30,2	0,85	10,650
Sviss	320	68,2	31,8	0,32	15,500
Bretland	1,605	53,5	46,5	0,35	8,100
Bandaríkin	7,992	68,7	31,3	0,24	14,120
Meðaltal:		67,5	32,5	0,36	

Þjóðartekjur á íbúa á Íslandi árið 1983 voru 9000 dollarar en til samanburðar má nefna að árið 1982 voru árlegar þjóðartekjur á mann t. d. á Grænhöfðaeyjum 350 dollarar og í fjölda þróunarríkja svipaðar því.

Síðan fyrstu lög um þróunaraðstoð voru sett hér á landi 1971 hefur smám saman skapast traustari grundvöllur undir tvíhliða þróunaraðstoð. Nú gilda á þessu sviði lög nr. 43/1981. Samkvæmt þeim fer Próunarsamvinnustofnun Íslands (PSSÍ) með framkvæmd íslenskrar þróunarsamvinnu og starfar í tengslum við utanríkisráðuneytið og er stjórn hennar kjörin af Alþingi. Aðalverkefni stofnunarinnar er þróunaraðstoð við Grænhöfðaeyjar í þeim tilgangi að efla fiskveiðar þar. Ekki hefur verið unnt að ráðast í nein ný verkefni um skeið vegna fjárskorts. Er mjög mikilvægt að Alþingi og ríkisstjórn marki stefnu um vöxt þróunarframlaga næstu ár svo að fyrir fram fái um það nokkur vitneskja hvers vænta má og eðlilegur tími gefist til undirbúnings fyrir ný verkefni. Þess vegna hefur utanríkismálanefnd í kjölfar ítarlegra umræðna um þróunarsamvinnumál orðið ásátt um að leggja fram þingsályktunartilögu þessa.

Í sambandi við fyrirhuguð aukin framlög til þróunaraðstoðar þykir rétt að áréttá þá meginstefnu að einkum skuli hafa hliðsjón af því þegar framlögum verður ráðstafað hvar neyð er mest og hvar tryggast má telja að aðstoð skili árangri, jafnframt því að aðstoðinni verði ekki dreift um of og kappkostað við framkvæmd aðstoðarverkefna að taka jafnan tillit til aðstæðna íbúa á hverjum stað.

Þá er það skoðun utanríkismálanefndar að beina beri auknum framlögum einkum að tvíhliða þróunarsamvinnu eða verkefnum sem Íslendingar geta séð um sjálfir. Sú reynsla, sem fengist hefur af rannsókn- og fiskiskipinu „Feng“, sérhönnuðu og smíðuðu hérlendis, á Grænhöfðaeyjum, er ný hvatning í þessa átt. Einnig hafa haslað sér völl íslensk ráðgjafar- og þjónustufyrirtæki sem ráða nú þegar yfir umtalsverðri þekkingu og reynslu og leita sér nýrra verkefna en vaxandi fjöldi Íslendinga hefur á síðari árum unnið í þróunarlöndunum við margvísleg verkefni, þ. á m. eflingu fiskveiða og nýtingu jarðhita.

Þegar aðstoð er veitt tvíhliða er ríkið, sem hana lætur í té, miklu virkari aðili að allri framkvæmd. Það ræður því hvaða land skuli njóta aðstoðar, semur sjálft um efni og fyrirkomulag, leggur til mannafla, tækjabúnað og framleiðsluvörur eftir því sem heppilegast þykir, o. s. frv. Með þessu móti er, jafnframt því að veita þurfandi þjóðum þróunaraðstoð, hægt að hlynna að eigin atvinnulífi, sérfræði- og ráðgjafarþjónustu og margs konar framleiðslustarfsemi enda sé gætt þeirra sjónarmiða sem gilda þurfa um þróunarsamvinnu og fullt samráð haft við þá aðila er henni stjórna. Þetta auðveldar löndum oft að láta aðstoð í té og leiðir til þess að aðstoðin getur orðið meiri en ella.

Það er að auki einn höfuðkostur tvíhliða aðstoðar að ríkið, sem er veitandinn, getur frá upphafi til enda fylgst náðið með því að skynsamlega sé staðið að málum, hagsýni gætt og sífellt reynt að tryggja að aðstoðin komi að tilætluðum notum.

Þá skapar þetta form aðstoðar margs konar grundvöll fyrir gagnkvæm kynni og víðtækara samstarf við þau þróunarríki sem aðstoðar njóta. Er nefndin þeirrar skoðunar að nánari samvinna sé æskileg og geti orðið til góðs á margan hátt.

Að því er varðar tilhögun þeirrar aukningar opinberra fjárframlaga til þróunarsamvinnu, sem hér er fjallað um, hefur einkum verið rætt um tvær aðferðir. Annars vegar að aukningin verði látin nema jafnri fjárhæð ár hvert á umræddu 7 ára tímabili, þ. e. um 77,4 milljónum kr. árlega á föstu verðlagi miðað við óbreytta þjóðarframleiðslu. Hins vegar kemur til greina hækkun um jafnt hlutfall árlega sem þá þyrfti að vera 34½—35% hækkun ár hvert fram til 1992. Síðari aðferðin felur í sér að hækkunin næmi lægri fjárhæðum fyrstu árin, þ. e. um 27 milljónum kr. árið 1986 og rúmlega 36 milljónum kr. árið 1987, miðað við núverandi áætlaða þjóðarframleiðslu og fast verðlag, en upphæðirnar færu hækkandi að krónutölu ár frá ári. Ef um alvarlegan samdrátt þjóðarframleiðslu yrði að ræða einhvern tíma á umræddu tímabili væri eðlilegt að taka tillit til þess.